ग्रामगी

ग्रामप   तीतील अपहाराची प्रकरणे
हाताळण्यासाठी अवलंबन करावयाची
कार्यपध्दती

(१)

महाराष्ट्र शासन
ग्राम विकास विभाग
परिपत्रक क्र.व्हीपीएम २६८७/१८१३/३०२०२१,
मंत्रालय,मुंबई ४०० ०३२,दिनांक ५ जुलै १९८९

संदर्भ :- १) शासन निर्णय,ग्राम विकास विभाग,क्र.व्हीपीएफ १५७०/२१११६-ई,
दिनांक ३.११.१९७०.
२) शासन पत्र क्र.व्हीपीएफ १५७२/३१०६४/ई.दि.१५.११.७३.
३) शासन पत्र क्र.व्हीपीएफ१५७४/सी २१६१/इ.दि.११.७.१९७५.
४) शासन पत्र क्र.व्हीपीएफ १५७५/३११५/चोवीस.दि.१०.१०.१९७५.
५) शासन परिपत्रक क्र.व्हीपीएफ/१५७५/२३२७५/२३,दि.६.५.७६
६) शासन परिपत्रक क्र.व्हीपीएम/१५८४/(१४६१)/२१.दि.२१.६.८४.

परिपत्रकः- ग्राम पंचायतीमधील ग्राम निधीच्या अपहाराची प्रकरणे हाताळतांना कार्यवाही कशा प्रकारे करावी याबद्दलचे स्पष्ट आणि सविस्तर आदेश शासन निर्णय,ग्राम विकास विभाग,क्र.व्हीपीएफ १५७०/२१११६-इ,दिनांक ३.११.१९७० अन्वये देण्यात आले होते.यानंतर क्षैत्रिय अधिका-याकडून करण्यांत आलेल्या विचारणेच्या अनुषंगाने ,शासन पत्र क्रमांक व्हीपीएफ १५७२/३१०६४-ई,दि.१५.११.१९७३,क्रमांक व्हीपीएफ१५७४/सी २१६१/ई,दिनांक ११.७.१९७५,क्रमांक व्हीपीएफ १५७५/३११५/चोवीस,दिनांक १०.१०.१९७५,अन्वये स्पष्टीकरणे देण्यांत आली होती.

२. शासन परिपत्रक ,ग्राम विकास विभाग,क्रमांक व्हीपीएफ१५७५/३२७५/तेतीस,दिनांक ६.५.१९७६ अन्वये ग्राम पंचायतीमधील अपहाराची प्रकरणे हाताळण्यासाठी वेगळी कार्यपध्द   नहीत करण्यांत आली आहे.त्यानुसार ग्रामपंचायतीच्या अपहाराची प्रकरणे लक्षात आल्यानंतर --

१) एक महिन्याच्या आंत अपराधी व्यक्तीने अपहाराच्या रकमेचा भरणा केल्यास त्याच्या विरूध्द न्यायालयात खटला भरु नये आणि अशी प्रकरणे पूर्वी न्यायालयात असल्यास ती काढून घेण्योत यावीत अर्थात मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम १९५८ च्या कलम ३९ अन्वये सरपंच उपसरपंच अथवा सदस्य याच्या विरूध्द कार्यवाही करण्यास प्रतिबंध नाही .

२) अपहाराचा गुन्हा हा केवळ तांत्रिक बाबीमुळे झाला असल्यास आणि त्यांत कोणत्याही प्रकारचा वित्तीय अथवा सामग्रीच्या अपहारा नसेल तर दावा दाखल करण्यांची आवश्यकता नाही.

३) अपहाराची रक्कम २००/- रुपयापेक्षा जास्त नसेल तर अपहारीत रक्कम एक महिन्याच्या आंत वसूल करुन घेण्याच्या अटीवर अपचारी ग्रामसेवका विरूध्द खटला भरू नये.परंतू ही सवलत फक्त एकदाच देण्यांत यावी आणि अशी अनियमितता वारंवार आढळल्यास संबधित ग्रामसेवका विरुध्द आवश्यक ती कारवाई करण्यांत यावी.

यानंतर शासन परिपत्रक क्रमांक व्हीपीएफ १५८४/(१४६१)/२१.दि.२१जून १९८४ क्रअन्वये पूर्वी दिलेल्यासर्व आदेशांचा परामर्श घेवून खालील प्रमाणे सूधारीत आदश देण्यांत आले होते:-

१) ज्या प्रकरणात अपहाराची रककम ५००/- रूपयापेक्षा जास्त असते आणि ग्रामपंचायत निधीचा अपहार हा शासनाची फसवणूक करण्याच्या उद्देशाने केलेला आहे.अशी प्रथम दर्शनी खात्री झाल्यास अशा प्रकरणी एक महिन्याच्या मुदतीची सवलत न देता प्रकरण पोलिसांकडे सोपवावे,अन्य प्रकरणांत विहित मदतीत रक्कम जमा केल्यास प्रकरण पोलिसांकडे सोपवू नये.

२) ज्या अपहाराच्या प्रकरणामध्ये . अपहार तांत्रिक स्वरूपाच्या बाबी असून त्यात कोणत्याही प्रकरची वित्तीय अथवा सामूग्रीबाबत अपहाराची बाब नसल्यास अशा प्रकरणाकडे पोलिसांकडे प्रकरण देऊन दावा दाखल करण्याची आवश्यकता नाही.

३) अपहाराची रक्कम २०० रुपयापेक्षा जास्त नसल्यास दोषी ग्रामसेवक,सचिव,ग्रामसेवक आणि ग्राम विकास अधिकाकरी याच्या बाबतीत प्रकरणे निदर्शनास आल्यानंतर एक महिन्याच्या आंत संबधीत व्यक्तींनी संपूर्ण रक्कम भरणा केल्यास आणि अशा प्रकारचा गुन्हा त्याच्या बाबतीत पहिलाच असेल तर त्याच्या विरूध्द दावा दाखल करु नये.परंतू असा गुन्हा त्याने पुन्हा केल्यास निदर्शनास आले तर त्याचावर दावा दाखल करावा.

३. शासनाच्या असे निदर्शनास आले आहे की,या परिपत्रकाचा आधार घेऊन अफरातफरींची

प्रकरणे वडपली जातात किंवा संबधीत अपचारी व्यक्तींची न्यायालयात निर्दोश सुटका होते.त्यामूळे याबाबतीत सर्व वस्तू स्थितीचा साकल्याने विचार करून शासन असे आदेश देत आहे की, शासन परिपत्रक ग्राम विकास विभाग.क्र.व्हीपीएफ १५७५/३२७५/तेवीस-दिनांक ६.५.१९७६ तसेच शासन परिपत्रक क्र.व्हीपीएम १५८४/प्रक्र.१४६१/२१ दि.२१.६.८४ अन्वये निर्गमीत करण्योत आलेले आदेश रद्द करण्यांत यावेत तसेच यापूढे ग्रामपंचायतीमधील अपहाराची प्रकरणं अन्य अफतरीच्या प्रकरणामध्ये हाताळण्योत यावीत.

४. यापूढे ग्राम निधीची अपहाराची प्रकरणं घडू नये या करीता सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिका-यांनी खालील प्रमाणें कार्यवाही करावी.

१) अपहाराची प्रकरे बहूवा लेखां परिक्षण झालेवर अहवालाची तपासणी केल्यानंतर दृष्टोत्पत्तीस येतात .त्यामूळे ग्रामपंचायतीचे लेखां परिक्षण वेळेवर करून घेण्याबाबत कार्यवाही करावी.

२) ग्रामपंचायतीची तपासणी ही केवळ नित्याचे काम (Routine) असे न समजता ती परिणाम कारक होईल अशा दृष्टोने करावीत यासाठी विस्तार अधिकारी (पंचायत)तसेच उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (ग्रा.प.) यांनी दरमहा ग्रामपंचायतीची तपासणी करणे आणि लेखां तपासणी करणे ही कामे विहीत प्रणाली प्रमाणे पूर्ण करावी व याबाबतचा अहवाल संबधीत अधिकारी यांचेकडेस सादर करावा.

३) आवश्यक तेनूसार ग्रामपंचायतीचे विशेष लेखां परिक्षण प्राथम्यक्रमांची बाब समजून करण्यांत यावे.

अपहाराची प्रकरणे घडू नयेत.यासाठी ग्रामपंचातीनी खालील प्रमाणं दक्षता घ्यावीत

१) ५००/- रूपयावरील रकमेचे देण्या-घेण्याचे व्यवहार नेहमी चेकने करावेत

२) ग्रामपंचायतीमधून वसूल झालेल्या सर्व रकमा प्रथमतः ग्रामनिधीत जमा कराव्यांत ग्रामनिधीत जमा करण्यापूर्वी त्यातून कोणताही खर्च करू नये

३) वसूल केलेल्या सर्व प्रकारच्या रकमांचा भरणा ग्रामपंचायत निधीमध्ये एका आठवडयाच्या आंत करणं आवश्यक आहे.

४) अपहाराची प्रकरणं निदर्शनास आल्यानंतर ऊठसुट प्रत्येक प्रकरणांत पोलिस खात्याने लेखा परिक्षण अहवालासाठी अडून राहू नये .उपलब्ध माहिती आणि साक्षी पूरवे यांचे आधारे संबधीत व्यक्ती विरूध्द खटला भरावा आाणि न्यायालयाचा निर्णय लवकर मिळविण्याच्या दृष्टोने प्रयत्नशिल राहावे .पोलिसांनी आपला तपासणी अहवाल ३ महिन्यात पूर्ण करावा ,

महाराष्टाचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

सही/
(वी.रंगनाथन)
सचिव,ग्राम विकास विभाग

जा.क्र.ग्रापं/५/आरआर/३६९/२०००
जिल्हा परिषद,जळगांव
दिनांक :- २९/११/२०००

प्रति,
गट विकास अधिकारी
पंचायत समिती ---(सर्व) जि.जळगांव

२/- उपरोक्त शासन परिपत्रकातील परिच्छेद ३ व ४ मध्ये दिलेल्या सूचनांचे तंतोतंत पालन करण्यांत यावे.

सही/ -
मुख्य कार्यकारी अधिकारी
जिल्हा परिषद,जळगांव करिता.

प्रत :- म.पोलिस अधिक्षक,जळगांव यानां .

२/- आपल्या अधिनस्त असलेल्या सर्व पोलिस स्टेशनला याबाबत कळविण्यांत यावे.

मुख्य कार्यकारी अधिकारी
जिल्हा परिषद,जळगांव करिता.

२८८

ग्राम पंचायतीमध्ये झालेला गैरव्यवहारास सरपंच व उप सरपंच जबाबदार असल्यास अनुसरावयाची कार्यपध्दती.

जि. प. ... शाखा
पंप्रति/नोंदणी शाखा
आवक क्र. २४१९
दिनांक 14 SEP 2005
उप मु.का.अ.

(९३)

महाराष्ट्र शासन
ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग,
शासन परिपत्रक क्रमांक :- पंरासा-२००५/प्र.क्र.२६२/पंरा-३,
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२. दिनांक :- २ सप्टेंबर, २००५.

परिपत्रक

विधीमंडळाच्या पंचायत राज समितीने शासनाच्या असे निदर्शनास आणले आहे की, ग्राम पंचायतीमधील आर्थिक गैरव्यवहारास, ग्रामपंचायत मालमत्ता तथा निधीच्या अपहारास जबाबदार असणारे सरपंच, उप सरपंच, सदस्य आणि ग्रामसेवक यांच्याकडून अपहारीत रक्कम वसूल झाल्यावर अन्य कोणतीही कारवाई केली जात नाही. वास्तविकत: ग्रामपंचायतीच्या आर्थिक व्यवहारात अनियमितता करणे अथवा ग्रामपंचायत मालमत्तेचा अथवा निधीचा अपहार करणे हा आर्थिक गुन्हा असून अशा गुन्हयास जबाबदार असणा-या व्यक्तींविरुध्द कठोर कारवाई होणे आवश्यक आहे. त्यानुषंगाने शासन खालीलप्रमाणे निदेश देत आहे :-

ग्रामपंचायतीच्या आर्थिक व्यवहारात अनियमितता करणे, अथवा ग्रामपंचायत मालमत्तेचा अथवा निधीचा अपहार करणे याकरीता जबाबदार असणारे सरपंच व उपसरपंच, ग्रामपंचायत सदस्य, ग्रामपंचायतीचा सचिव, ग्रामपंचायत कर्मचारी आणि इतर संबंधित व्यक्ती यांच्याकडून अपहारीत मालमत्ता/रक्कम वसूलीबरोबरच त्यांच्याविरुध्द फौजदारी गुन्हा दाखल करण्याची कार्यवाहीसुध्दा तातडीने करणे आवश्यक आहे. संबंधित पोलिस ठाण्याच्या प्रभारी अधिका-यांनी असे गुन्हे तात्काळ नोंदवून घेणे आवश्यक आहे. याबाबत कोणताही निष्काळजीपणा निदर्शनास आल्यास अथवा अशा प्रकारची कारवाई सुरु करण्याच्या बाबतीत विलंब झाल्यास संबंधित अधिकारी यांच्याविरुध्द नियमानुसार शिस्तभंगविषयक कारवाई करण्यात येईल, हे निदर्शनास आणण्यात येत आहे.

सर्व जिल्हा परिषदेच्या मुख्य कार्यकारी अधिका-यांनी हे आदेश सर्व गट विकास अधिकारी व ग्रामपंचायत यांच्या निदर्शनास आणून त्याप्रमाणे तात्काळ कार्यवाही केली जाईल याची दक्षता घ्यावी. या आदेशांची काटेकोर अंमलबजावणी आवश्यक आहे.

... विभाग
जि. प., जळगांव.
19 SEP 2005
ग्रा.पं. ...
(पा.नं.)

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(कुंदा गोसावी)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रत,
(१) सर्व विभागीय आयुक्त,
(२) सर्व जिल्हाधिकारी,
(३) सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी,
(४) सर्व जिल्हा पोलिस अधीक्षक,
(५) निवड नस्ती (कार्यासन क्रमांक पंरा-३),

प्रत माहितीसाठी व योग्य त्या कार्यवाहीसाठी अग्रेषित.
अवर सचिव, गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२

RR २९६ २१/९/०५

C:\My Documents\RAUT/Paripatrak CR 262-2005

जा.क्र./ग्रा.पं./... /२१/९/०५
जिल्हा परिषद, जळगांव
दि- २१/९/०५

मुख्य कार्यकारी अधिकारी
जिल्हा परिषद, जळगांव.

प्रति
सर्व गटविकास अधिकारी
पंचायत समिती, जि. जळगांव

उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (ग्रा.पं.)
जिल्हा परिषद, जळगांव.

२९३

९५

...मपंचायतीमधील गैरव्यवहारासंबंधी जबाबदारी निश्चित करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक : डीईएन २००६/प्र.क्र.७७१/आस्था-१२,
मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२, दिनांक : २८ सप्टेंबर ,२००६.

10 OCT 2006

शासन निर्णय :-

जिल्हा परिषदेच्या वर्ग-३ व वर्ग-४ च्या कर्मचा-यांना जबर शिक्षेच्या संदर्भात विभागीय आयुक्तांच्या निर्णयाविरुध्द शासनाकडे पुनर्विलोकन अर्ज करण्याची तरतूद आहे. अशा प्रकरणी सुनावणी घेताना शासनाच्या असे निदर्शनास आलेले आहे की, ग्रामपंचायती मधील गैरव्यवहाराबाबत ग्रामसेवक किंवा ग्रामसेवक व सरपंच यांनाच जबाबदार धरण्यांत येते. ग्रामपंचायतीच्या कारभारावर नियंत्रण ठेवण्याचे व ग्रामपंचायतीची तपासणी करण्याची जबाबदारी विस्तार अधिकारी (पंचायत) यांचेवर सोपविण्यात आलेला आहे. तसेच काही योजनांमध्ये गट विकास अधिकारी यांनीही पर्यवेक्षण करण्याची जबाबदारी सोपविण्यांत आलेली असते. ग्रामपंचायतीमधील विकास कामांची तपासणी करुन त्याबाबत योग्य ते पमाणपत्र व मूल्यांकन दाखला देण्याची जबाबदारी कनिष्ठ अभियंता/शाखा अभियंता यांच्यावर सोपवियांत आली आहे. वरील बाबीचा विचार करुन खालीलप्रमाणे आदेश देण्यात येत आहेत:-

१) ग्रामपंचायती मधील अपहार प्रकरणी संबंधित ग्रामसेवक व सरपंच यांच्या व्यतिरिक्त जबाबदारीच्या प्रमाणात विस्तार अधिकारी, कनिष्ठ अभियंता/शाखा अभियंता, (गट विकास अधिकारी संबंधित असल्यास) यांनाही जबाबदार धरण्यात यावे.

२) या संबंधी पर्यवेक्षकांच्या अनुषंगाने गट विकास अधिका-यांच्या जबाबदारी संदर्भातही कार्यवाही करण्यात यावी.

CGR-19.9.06

Chief Executive Officer
Zilla Parishad, Jalgaon.

C३४

३) ग्रामपंचायतीमधील गैरव्यवहाराबाबत जबाबदारी निश्चित करताना उपरोक्त प्रमाणे कारवाई झाली किंवा कसे याची खात्री उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (पंचायत) यांनी करावी.

४) उपरोक्त प्रमाणे संबंधित कर्मचा-यांस शिक्षा प्रस्तावित करताना वरील तरतूदींचे पालन झालेले आहे किंवा कसे याची पडताळणी मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी करावी व झाली नसल्यास संबंधितावर उपरोक्त प्रमाणे ही जबाबदारी निश्चित करण्याची कार्यवाही करावी.

५) मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांचे आदेशाविरुध्दच्या कर्मचा-यांच्या अपीलावर सुनावणी घेताना विभागीय आयुक्त यांनी वरील सूचनांचे पालन झाले किंवा कसे हे पहावे व त्यानुसार योग्य ती कार्यवाही करुन निर्णय घ्यावेत.

२. मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी उपरोक्त सर्व सूचना गट विकास अधिकारी, उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांच्या निदर्शनास आणाव्यात.

सदर परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध करण्यात आले असून त्यांचा संगणक सांकेतांक २००६०९२८१६५३०६००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(सु.ना.शिंदे)
कक्ष अधिकारी, महाराष्ट्र शासन.

प्रत आवश्यक त्या माहिती व कार्यवाहीसाठी सादर.

१) विभागीय आयुक्त (सर्व)
२) उपायुक्त (आस्थापना), विभागीय आयुक्त, कार्यालय (सर्व)
३) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)

ग्रामपंचायतीमध्ये झालेल्या गैरव्यवहारास सरपंच व उपसरपंच जबाबदार असल्यास अनुसरावयाची कार्यपध्दती.

363

महाराष्ट्र शासन
ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग
शासन परिपत्रक क्र:व्हिपीएम-२०१३/प्र.क्र.१३७/पंरा-३,
बांधकाम भवन, २५ , मर्झबान पथ,
फोर्ट, मुंबई-४०० ००१.
दिनांक:- **१२ जून, २०१३**

वाचा:- १. शासन परिपत्रक क्र.पंरासा-२००५/प्र.क्र.२६२/पंरा-३, दि. ३.९.२००५.
२. शासन परिपत्रक क्र.व्हीपीएम-२०१०/प्र.क्र.२७३/पंरा-३, दि.१८.६.२०११.

प्रस्तावना :-

शासनाच्या असे निदर्शनास आले आहे की, ग्रामपंचायतीतील आर्थिक गैरव्यवहारास/ग्रामपंचायत मालमत्ता तथा निधीच्या अपहारास जबाबदार असणारे सरपंच/उपसरपंच/सदस्य/ग्रामसेवक यांच्याकडून अपहारित रक्कम वसूल झाल्यावर अन्य कारवाई करताना टाळाटाळ होते. अशा अपचारी सरपंच/उपसरपंच/सदस्य/ग्रामसेवक यांचा कार्यकाल संपल्याने पुढील कार्यवाही केली नसल्याचे अहवालात नमूद केले जाते. ही बाब अत्यंत गैर आहे. वास्तविक ग्रामपंचायतीच्या व्यवहारात अनियमितता/निधी अपहार तसेच ग्रामपंचायतीतील मूळ दस्तऐवजामध्ये खोटया बनावट कागदपत्रांचा समावेश करणे किंवा फेरफार करणे हा आर्थिक गुन्हा असून अशा गुन्हयास जबाबदार असणा-या व्यक्तीविरूध्द कठोर कारवाई करणे आवश्यक आहे. त्याअनुषंगाने ग्रामपंचायतीच्या आर्थिक व्यवहारात अधिकाअधिक पारदर्शकता आणण्यासाठी शासन खालील निदेश पुन्हा देत आहे.

शासन परिपत्रक:-

विधीमंडळाच्या पंचायत राज समितीने शासनाच्या निदर्शनास आणल्यानुसार ग्रामपंचायतीमधील आर्थिक गैरव्यवहारास, ग्रामपंचायत मालमत्ता तथा निधीच्या अपहारास जबाबदार असल्याने सरपंच, उपसरपंच ग्रामपंचायतीच्या सचिव, ग्रामपंचायतीचे कर्मचारी आणि इतर संबंधित व्यक्ती यांच्याकडून अपहारीत मालमत्ता/रक्कम वसुली बरोबरच त्यांच्याविरुध्द फौजदारी गुन्हा दाखल

करण्याची कार्यवाहीसुध्दा तातडीने करण्याच्या सूचना शासन परिपत्रक दिनांक ३.९.२००५ नुसार देण्यात आलेल्या आहेत. तथापि ग्रामपंचायतीच्या आर्थिक व्यवहारात अनियमितता करणे अथवा ग्रामपंचायत मालमत्तेचा अथवा निधीचा अपहार करणे तसेच ग्रामपंचायतीतील मूळ दस्तऐवजामध्ये खोटया बनावट कागदपत्रांचा समावेश करणे किंवा फेरफार करणे याकरिता जबाबदार असल्यास सरपंच, उपसरपंच, ग्रामपंचायतीचे सचिव, ग्रामसचिव, ग्रामपंचायत कर्मचारी आणि इतर संबंधित कर्मचाऱ्यांविरोधात आर्थिक गुन्हयासंबंधी फौजदारी खटला दाखल करण्यात येत नसल्याची बाब शासनाच्या वारंवार निदर्शनास येत आहे. मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम १९५८ च्या कलम ३९ अनुसार फक्त अशा प्रकरणात कार्यवाही करण्यात येऊन पुढील कार्यवाही करण्यात येत नसल्याचे उघडकीला आले आहे. याबाबत गांभीर्याने विचार करुन कलम ३९ नुसार कार्यवाही केल्यानंतरही फौजदारी गुन्हा दाखल करण्याबाबत पुढीलप्रमाणे सूचना देण्यात येत आहेत:-

१) ग्रामपंचायतीच्या आर्थिक व्यवहारात अनियमितता करणे अथवा ग्रामपंचायत मालमत्तेचा अथवा निधीचा अपहार करणे तसेच ग्रामपंचायतीतील मूळ दस्तऐवजामध्ये खोटया बनावट कागदपत्रांचा समावेश करणे किंवा फेरफार करणे हा गुन्हा असल्याने या गुन्हयास जबाबदार असणाऱ्या संबंधित सरपंच, उपसरपंच, ग्रामपंचायतीचे सचिव, ग्रामसचिव, ग्रामपंचायत कर्मचारी यांच्याविरुध्द फौजदारी गुन्हा तात्काळ दाखल करण्यात यावा.

२) संबंधित पोलीस ठाण्याच्या प्रभारी अधिकाऱ्यांनी असे गुन्हे नोंदवून घेण्यास टाळाटाळ न करता ते तात्काळ नोंदवून घेण्यात यावेत.

३) ग्रामपंचायत निधीच्या अपहाराबाबत जबाबदार असणाऱ्या व्यक्तीविरोधात ठोस कारवाई करण्यासंदर्भात दिरंगाई करणाऱ्या अथवा निष्काळजीपणा करणाऱ्या संबंधित अधिकाऱ्यांविरुध्द नियमानुसार शिस्तभंगविषयक कारवाई करण्यात यावी.

४) ग्रामपंचायतीचे सरपंच, उपसरपंच, ग्रामपंचायतीचे सचिव, ग्रामसचिव, ग्रामपंचायत कर्मचारी आणि इतर संबंधित कर्मचाऱ्यांची मुदत समाप्तीपूर्वी किंवा समाप्तीनंतर त्यांनी केलेल्या अपहाराबाबतच्या रक्कमेची वसूली करण्यात येते परंतू त्यांच्यावर फौजदारी गुन्हा दाखल न केल्यामूळे ते निर्दोष सुटतात व त्यामुळे ग्रामपंचायतीच्या निधीचा अपहार करण्याच्या प्रवृत्तीत सुधारणा होण्याऐवजी त्याला खतपाणीच मिळून भ्रष्टाचार वाढतच आहे. त्यामुळे वर सूचित केल्यनुसार फौजदारी गुन्हा दाखल करावा.

मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद(सर्व) यांनी सदरहू सूचनांचे काटेकोरपणे पालन

365

करण्याबाबत आपल्या जिल्ह्यातील सर्व गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती यांना आवश्यक त्या सूचना दयाव्यात. तसेच अशा प्रकरणांचा मासिक आढावा घेवून त्याबाबतचा अहवाल शासनास वेळोवेळी पाठवावा.

सदर परिपत्रक शासनाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध असून त्याचा संगणक सांकेतांक असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावांने,

(शि.फ.लांडगे)

कक्ष अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१) मा.राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मुंबई.

२) मा.मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२.

३) मा.उपमुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२.

४) मा.मंत्री, ग्रामविकास यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२.

५) मा.राज्यमंत्री, ग्रामविकास यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई-३२.

६) सर्व मा.विधानसभा/विधानपरिषदेचे सदस्य

७) सर्व विभागीय आयुक्त

८) सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी

९) सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी,

१०)सर्व जिल्हा परिषदांचे उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (पंचायत)

११)सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य लेखा व वित्त अधिकारी,

१२) सर्व जिल्हा पोलिस अधिक्षक

१३) सर्व गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती

१४) कक्ष अधिकारी, गृह विभाग (समन्वय) यांना विनंती करण्यात येते की, सर्व पोलीस अधिकारी/ कर्मचारी यांचे निदर्शनास सदर परिपत्रक आणण्यासाठी आवश्यक ती कार्यवाही करावी.

१५)सर्व मंत्रालयीन विभाग

१६)ग्राम विकास व जलसंधारण विभागातील सर्व पर्यवेक्षकीय अधिकारी व कार्यासन अधिकारी.

१७) निवड नस्ती-कार्यासन पंरा-३

****

367

ग्रामपंचायतीमध्ये झालेल्या गैरव्यवहारास सरपंच व उपसरपंच जबाबदार असल्यास अनुसरावयाची कार्यपध्दती

ग्रामपंचायत विभाग
जिल्हा परिषद, जळगांव
संदर्भ मिळाल्याचा दि.
टेबल नं. ५६
आवक नोंदवही क्र.
अधिक्षक [illegible] उप मुका.अ.
(ग्रा.पं.)

महाराष्ट्र शासन

ग्राम विकास विभाग

शासन शुद्धीपत्रक क्रमांकः व्हिपीएम-२०१३/प्र.क्र.१३७/पंरा-३
बांधकाम भवन, २५, मर्झबान पथ,
फोर्ट, मुंबई- ४०० ००१.
तारीख: ९ जानेवारी, २०१४

वाचा -

१) शासन परिपत्रक क्रमांकः पंरासा-२००५/प्र.क्र.२६२/पंरा-३, दि. ३.९.२००५
२) शासन परिपत्रक क्रमांकः व्हीपीएम-२०१०/प्र.क्र.२७३/पंरा-३, दि. १८.६.२०११.
३) शासन परिपत्रक क्रमांकः व्हीपीएम-२०१३/प्र.क्र.१३७/पंरा-३, दि.१२.६.२०१३.

शासन शुद्धीपत्रक -

उपरोक्त शासन परिपत्रकातील क्र:व्हिपीएम-२०१३/प्र.क्र.१३७/पंरा-३, दिनांक १२ जून, २०१३ मध्ये अनुक्रमांक ४ नंतर पुढील प्रमाणे वाचावे.

"फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या कलम १९७ मध्ये नमुद केल्यानुसार सरकारी नोकर या व्याख्येत सरपंच / उपसरपंच हे येत नसल्याने त्यांच्यावर फौजदारी गुन्हा दाखल करण्याकरीता शासनाची पूर्वपरवानगी घेणे आवश्यक नाही ."

सदर शासन शुद्धीपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०१४०१०९१२०२१३१२२० असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

Mallinath S Kalshetti

Digitally signed by Mallinath S Kalshetti
DN: CN = Mallinath S Kalshetti, C = IN, O = Government of Maharashtra, OU = Rural Development Department
Reason: I am approving this document
Date: 2014.01.18 11:27:05 +05'30'

डॉ.मल्लिनाथ कलशेट्टी
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

मध्यवर्ती टपाल संकलन केंद्र
जिल्हा परिषद, जळगांव
विभाग: 52
जावक क्र.: 1 FEB 2014
दिनांक:
स्वाक्षरी:

प्रत,
१) मा.राज्यपालांचे सचिव

मुख्य कार्यकारी अधिकारी
30 JAN 2014

(२)

ग्रामपंचायतीमध्ये झालेल्या अनियमितता किंवा गैरव्यवहारास सरपंच, उपसरपंच किंवा ग्रामपंचायत सदस्य किंवा ग्रामपंचायत कर्मचारी जबाबदार असल्यास अनुसरावयाची कार्यपद्धती.

महाराष्ट्र शासन
ग्राम विकास विभाग
शासन परिपत्रक क्रमांकः व्हीपीएम-२०१६ /प्र.क्र.२५३ / पंरा-३
बांधकाम भवन, २५ मर्झबान पथ,
फोर्ट, मुंबई, ४०० ००१
तारीख: ४ जानेवारी, २०१७

वाचा- शासन परिपत्रक क्रमांक व्हीपीएम- २०१३ / प्र.क्र.१३७ / पंरा-३ दि.१२ जून, २०१३.

प्रस्तावना -

उपरोक्त संदर्भाधीन शासन परिपत्रकामधील अनुक्रमांक १ अन्वये पुढीलप्रमाणे निर्देश देण्यात आले आहेत :-

"ग्रामपंचायतीच्या आर्थिक व्यवहारात अनियमितता करणे अथवा ग्रामपंचायत मालमत्तेचा अथवा निधीचा अपहार करणे तसेच ग्रामपंचायतीतील मूळ दस्तऐवजामध्ये खोट्या बनावट कागदपत्रांचा समावेश करणे किंवा फेरफार करणे हा गुन्हा असल्याने या गुन्ह्यास जबाबदार असणाऱ्या संबंधित सरपंच, उपसरपंच, ग्रामपंचायतीचे सचिव, ग्रामसचिव, ग्रामपंचायत कर्मचारी यांच्याविरुद्ध फौजदारी गुन्हा तात्काळ दाखल करण्यात यावा."

उपरोक्त सूचनेस अनुसरुन प्राप्त होणा-या तक्रारीच्या अनुषंगाने संबंधितांविरुध्द विना चौकशी फौजदारी गुन्हा दाखल करण्यात येत असल्याचे शासनाच्या निदर्शनास आले आहे. त्यास अनुसरुन सदर निर्देशांमध्ये सुधारणा करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन परिपत्रक-

संदर्भिय शासन परिपत्रकातील अनुक्रमांक १ अन्वये देण्यात आलेल्या निर्देशांमधील मजकूर वगळून पुढील सुधारणांप्रमाणे मजकूर समाविष्ट करण्यात येत आहे:-

आवक नोंदवही क्र
अधिक्षक
उप मु.का.अ.

१)" ग्रामपंचायतीच्या आर्थिक व्यवहारात अनियमितता करणे अथवा ग्रामपंचायत मालमत्तेचा अथवा निधीचा अपहार करणे तसेच ग्रामपंचायतीतील मूळ दस्तऐवजामध्ये खोटया बनावट कागदपत्रांचा समावेश करणे किंवा फेरफार करणे हा गुन्हा असल्याने त्याबाबत फौजदारी गुन्हा दाखल करणे क्रमप्राप्त आहे. अशा गुन्ह्यांबाबत अन्य प्राधिकरणांच्या अहवालांमध्ये, विभागीय चौकशींमध्ये गुन्हा घडल्याबाबत स्पष्ट निष्कर्ष काढण्यात आले असल्यास संबंधितांविरुध्द फौजदारी गुन्हा दाखल करण्यात यावा.

तसेच ज्या प्रकरणांमध्ये कोणतीही चौकशी झालेली नाही अशा प्रकरणी संबधित पंचायत समितीचे गट विकास अधिकारी यांनी प्रथम प्राथमिक चौकशी करावी. सदरील चौकशी गट विकास अधिकारी एक महिन्यामध्ये पूर्ण करणे अनिवार्य असून त्या चौकशीत वरील गुन्ह्यामध्ये सकृतदर्शनी तथ्य आढळून आले आहे किंवा नाही या निष्कर्षाप्रत संबंधित गट विकास अधिकारी येणे बंधनकारक आहे. चौकशीअंती संबंधित सरपंच, उपसरपंच, सदस्य, ग्रामसेवक / ग्रामविकास अधिकारी, ग्रामपंचायत कर्मचारी यापैकी कोणीही किंवा सर्वजण दोषी आढळल्यास त्यांचेविरुध्द संबंधित गट विकास अधिकारी यांनी फौजदारी गुन्हे दाखल करावेत. ज्या प्रकरणांमध्ये अपहाराची रक्कम निश्चित करण्यात आलेली आहे त्याबाबतीत फौजदारी गुन्हा दाखल करण्याबरोबरच अपहाराची रक्कमही विनाविलंब प्रचलित नियमांनुसार वसूल करण्याची कार्यवाही करण्यात यावी.

संबंधित गटविकास अधिकारी यांनी एक महिन्याच्या आत चौकशी पूर्ण केली नाही किंवा चौकशी करण्यास टाळाटाळ केली तर संबंधित गटविकास अधिकारी यांच्यावर नियमानुसार मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांनी शिस्तभंगविषयक कारवाई करावी.

सरपंच / उपसरपंच / सदस्य यांचेविरुध्द फौजदारी गुन्हा दाखल केल्यानंतर त्यांचेविरुध्द महाराष्ट्र ग्रामपंचायत अधिनियम कलम ३९ अन्वये तात्काळ कार्यवाही सुरु करावी. तसेच ग्राम

(२१)

विकास अधिकारी / ग्रामसेवक व ग्रामपंचायत कर्मचारी यांचेविरुध्द फौजदारी गुन्हा दाखल केल्यानंतर त्यांचेविरुध्द नियमानुसार शिस्तभंगविषयक कार्यवाही करण्यात यावी."

२. वरीलप्रमाणे देण्यात आलेले निर्देश मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांनी सर्व संबंधितांच्या निदर्शनास आणून देण्यात यावेत.

सदरचे परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध असून त्याचा संकेताक २०१७०१०४१२२५२२६४२० असा आहे. हे परिपत्रक डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात आले आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

Aseem Gupta

Digitally signed by Aseem Gupta
DN: c=IN, o=Government Of Maharashtra, ou=RDD, postalCode=400032, st=Maharashtra, 2.5.4.20=42cb1d992ceadc1f5fea3c14a1cedf9b5ea392a9c81f0bde5629e68c9158678b, cn=Aseem Gupta
Date: 2017.01.04 16:51:05 +05'30'

(असीम गुप्ता)
सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा.राज्यपाल यांचे सचिव
२. मा.मंत्री (ग्रामविकास) यांचे खाजगी सचिव
३. मा.राज्यमंत्री (ग्रामविकास) यांचे खाजगी सचिव
४. सचिव, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, बांधकाम भवन, मुंबई.
५. विभागीय आयुक्त, सर्व विभाग
६. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषदा (सर्व),
७. सर्व सहसचिव / उपसचिव, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, बांधकाम भवन, मुंबई.
८. उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (पंचायत) जिल्हा परिषद (सर्व)
९. मुख्य लेखा व वित्त अधिकारी, जिल्हा परिषदा (सर्व)
१०. सर्व अवर सचिव / कार्यासन अधिकारी, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, बांधकाम भवन, मुंबई.
११. निवडनस्ती (कार्यासन क्रमांक पंरा-३)

ग्रामपंचायतीमध्ये झालेल्या अनियमितता किंवा गैरव्यवहारास सरपंच, उपसरपंच किंवा ग्रामपंचायत सदस्य किंवा ग्रामपंचायत कर्मचारी जबाबदार असल्यास अनुसरावयाची कार्यपद्धती

महाराष्ट्र शासन

ग्राम विकास विभाग

शासन शुद्धीपत्रक क्रमांकः व्हीपीएम-२०१९/प्र.क्र. २८१/ पंरा-३

बांधकाम भवन, २५ मर्झवान पथ,

फोर्ट, मंत्रालय, मुंबई- ४०० ००१.

तारीख: १८ सप्टेंबर, २०१९

वाचा :

शासन परिपत्रक, ग्राम विकास विभाग, क्रमांकः व्हीपीएम- २०१६/ प्र. क्र.२५३/पंरा-३, दि. ०४ जानेवारी, २०१७

शासन शुद्धीपत्रक :

उपरोक्त वाचा मधील दिनांक ०४ जानेवारी, २०१७ रोजीच्या शासन परिपत्रकान्वये, ग्रामपंचायतीमध्ये झालेल्या अनियमितता किंवा गैरव्यवहारास सरपंच, उपसरपंच किंवा ग्रामपंचायत सदस्य किंवा ग्रामपंचायत कर्मचारी जबावदार असल्यास अनुसरावयाची कार्यपद्धती विहित करण्यात आलेली आहे.

०२. सदर शासन परिपत्रकातील अनुक्रमांक १ येथील मजकूर

"ग्रामपंचायतीच्या आर्थिक व्यवहारात अनियमितता करणे अथवा ग्रामपंचायत मालमत्तेचा अथवा निधीचा अपहार करणे तसेच ग्रामपंचायतीतील मूळ दस्तऐवजामध्ये खोट्या बनावट कागदपत्रांचा समावेश करणे किंवा फेरफार करणे हा गुन्हा असल्याने त्याबावत फौजदारी दाखल करणे क्रमप्राप्त आहे. अशा गुन्ह्याबाबत अन्य प्राधिकरणांच्या अहवालामध्ये, विभागीय चौकशीमध्ये गुन्हा घडल्याबाबत स्पष्ट निष्कर्ष काढण्यात आले असल्यास संबंधितांविरुध्द फौजदारी गुन्हा दाखल करण्यात यावा."

या ऐवजी

"ग्रामपंचायतीच्या आर्थिक व्यवहारात अपहार करणे अथवा ग्रामपंचायत मालमत्तेचा अथवा निधीचा अपहार करणे तसेच ग्रामपंचायतीतील मूळ दस्तऐवजामध्ये खोट्या बनावट कागदपत्रांचा समावेश करणे किंवा फेरफार करणे हा गुन्हा असल्याने त्याबाबत फौजदारी दाखल करणे क्रमप्राप्त आहे. अशा गुन्ह्याबाबत अन्य प्राधिकरणांच्या अहवालामध्ये, विभागीय चौकशीमध्ये गुन्हा घडल्याबाबत स्पष्ट निष्कर्ष काढण्यात आले असल्यास संबंधितांविरुध्द फौजदारी गुन्हा दाखल करण्यात यावा." असा वाचण्यात यावा.

०३. उर्वरित बाबी संदर्भाधीन शासन परिपत्रकातील आहे, त्याचप्रमाणेच राहतील.

सदर शासन शुद्धीपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०१९०९१८११३१३७५९२० असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

Aseem Surendrakumar Gupta

Digitally signed by Aseem Surendrakumar Gupta
DN: c=IN, o=Government Of Maharashtra, ou=Rural Developement Department, postalCode=400032, st=Maharashtra, 2.5.4.20=42cb1d992ceadc1f5fea3c14e1cedf9b5ea392a9c81fdbde5629e68c9158678b, cn=Aseem Surendrakumar Gupta
Date: 2019.09.18 12:52:39 +05'30'

(असीम गुप्ता)
प्रधान सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा.राज्यपाल यांचे सचिव
२. मा. मंत्री (ग्रामविकास) यांचे खाजगी सचिव
३. मा. राज्यमंत्री (ग्रामविकास) यांचे खाजगी सचिव
४. प्रधान सचिव, ग्रामविकास विभाग, यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
५. विभागीय आयुक्त, सर्व विभाग.
६. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषदा (सर्व).
७. सर्व सहसचिव/ उपसचिव, ग्रामविकास विभाग, बांधकाम भवन, मुंबई.
८. उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (पंचायत), जिल्हा परिषद (सर्व).
९. मुख्य लेखा व वित्त अधिकारी, जिल्हा परिषदा (सर्व).
१०. सर्व अवर सचिव / कार्यासन अधिकारी, ग्रामविकास विभाग, बांधकाम भवन, मुंबई.
११. निवडनस्ती (कार्यासन क्रमांक पंरा-३).

ग्रामपंचायतीचे सखोल व सर्वसाधारण तपासणी/निरीक्षण.

महाराष्ट्र शासन,
ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग,
परिपत्रक क्रमांक-व्हीपीएम-१०९६/प्र.क्र.११५/२१-अ,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२, दिनांक २६ जून, १९९६

वाचा:- शासन परिपत्रक, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, क्र.व्हीपीएम-२५५२/५६ १११/२, दिनांक ५ जानेवारी, १९७२

परिपत्रक:- ग्रामपंचायतीच्या तपासणीची/निरीक्षणाची पध्दत प्रस्तावनेत नमूद केलेल्या दिनांक ५ जानेवारी, १९७२ च्या शासन परिपत्रकान्वये विहित करण्यात आली आहे व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, प्रशासकीय अधिकारी व गट विकास अधिकारी यांनी किती ग्रामपंचायतींचे/निरीक्षण [illegible] करावे, याबाबतच्या सूचना त्या परिपत्रकाला जोडलेल्या जोडपत्रात नमूद केलेल्या आहेत.
[illegible] ग्रामपंचायत [illegible] समितीने आपल्या अहवालात अशी शिफारस केली आहे की, विभागीय आयुक्तांच्या तपासणी अहवालामध्ये प्रामुख्याने विस्तार अधिकारी, गट विकास अधिकारी, उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (ग्रामपंचायत) यांनी किती ग्रामपंचायतींचे सखोल व सर्वसाधारण निरीक्षण केले, याबाबतचा [illegible] समाविष्ट करण्यात यावा. आणि सदर लेखा संहितेमध्ये कोणत्या निरीक्षण अधिकाऱ्यांनी किती ग्रामपंचायतींचे निरीक्षण करावे, याबाबतची तरतूद प्रस्तावित केली आहे. सदर सूचनांच्या अनुषंगाने शासनाने आता खालीलप्रमाणे [illegible] निरीक्षणाची पध्दत अमलात आणण्याचे ठरविले आहे:-

अ.क्र.	पदनाम	किमान निरीक्षणे आवश्यक
१.	विभागीय आयुक्त	दरवर्षी प्रत्येक जिल्ह्यातील एका ग्रामपंचायतीचे सखोल निरीक्षण.
२.	मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद	प्रत्येक पंचायत समितीतील एक ग्रामपंचायत किंवा प्रत्येक वर्षात १० ग्रामपंचायती.
३.	उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (ग्रामपंचायत) जिल्हा परिषद.	अ) माहे जून आणि ऑक्टोबर मध्ये [illegible] महिन्यात ५ ग्रामपंचायती. ब) [illegible] क) [illegible]
४.	गट विकास अधिकारी	अ) [illegible] ब) [illegible]
५.	विस्तार अधिकारी (पंचायत)	[illegible]

सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी व [illegible] निरीक्षण [illegible] आयुक्त [illegible] सखोल/सर्वसाधारण निरीक्षण [illegible] विस्तार अधिकारी (पंचायत), गट विकास अधिकारी व मुख्य कार्यकारी अधिकारी [illegible] प्रत्येक वर्षात किती ग्रामपंचायतींचे सखोल/सर्वसाधारण निरीक्षण केले, याबाबतचा [illegible] जिल्हा परिषदेमार्फत विभागीय आयुक्तांकडे पाठविण्यात येणाऱ्या [illegible] अहवालामध्ये समाविष्ट करावा व विभागीय आयुक्तांकडे जो निरीक्षण/तपासणी अहवाल सादर केला जातो, त्यामध्ये निरीक्षण तपशिल संबंधीत परिशिष्ट समाविष्ट आहे याची विभागीय आयुक्तांनी खात्री करावी.

हे आदेश प्रस्तावनेत नमूद केलेल्या दि.५ जानेवारी, १९७२ च्या आदेशात अंशत: बदल करून निर्गमित केलेले आहेत. इतर सूचनांमध्ये काही एक बदल नाही. मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी या परिपत्रकातील सूचना सर्वसंबंधितांच्या नजरेस आणण्याच्या दृष्टीने आवश्यक त्या सूचना निर्गमित कराव्यात आणि या परिपत्रकाची पोच द्यावी.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(महेश घोडे)
महाराष्ट्र शासनाचे उप सचिव.

प्रति,
सर्व विभागीय आयुक्त,